

גבולות היחידה: במדבר פרק י"א פסוקים כ"ד-כ"ט

נושא היחידה: מינוי שבעים הזקנים

מספר שיעורים: 1

כתב : עידן מגור

כללי:

בעיצומו של חטא 'המתאווים' שביקשו בשר ועוד, משה 'מתלונן' לפני ה' שהוא אינו יכול לשאת את עם ישראל לבד, ולכן הקב"ה מבטיח לו לתת בשר לכל העם ("עד אשר יצא מאפכם", כמו שהסברנו באריכות בשיעור קודם), וגם מורה לו למנות שבעים אנשים מיוחדים, שיקבלו גם הם רוח נבואה ויוכלו לעזור לו להנהיג את העם.

ביחידה זו נעסוק במינוי הזקנים - כיצד זה התבצע ומדוע דווקא הם נבחרו, ומה אירע בעקבות מינוי זה. ביחידה הבאה נעסוק בחטא המתאווים ובעונשם.

פתיחה:

'הסוד של קוקה קולה'... (המורה יניח על השולחן בקבוק קוקה קולה).

אתם יודעים כמה אנשים בארץ יודעים את הסוד של קוקה קולה? (המתכון שממנו מכינים את הקולה)

שלושה אנשים: מנהל המפעל, הסגן שלו ו... משגיח הכשרות של הרב לנדא (הוא חייב לדעת היטב את הרכיבים כדי לוודא שהכול כשר).

אם אתם או אפילו שר האוצר תרצו לדעת את הסוד, האם יגלו לכם אותו?

לאחר תשובת התלמידים (לא), המורה ישאל אותם: מדוע?

לאחר תשובת התלמידים, המורה יאמר להם: במהלך השיעור, נגלה מישהו שהיה מוכן למסור דברים הרבה יותר חשובים מהסוד של קוקה קולה...

לימוד הפסוקים:

נקרא את פסוק כ"ד

יֵאָכֵד וַיֵּצֵא מֹשֶׁה--וַיְדַבֵּר אֶל-הָעָם, אֶת דְּבָרֵי ה'; וַיֹּאסֶף שְׁבַעִים אִישׁ, מִזִּקְנֵי הָעָם, וַיַּעֲמֵד אֹתָם, סָבִיבַת הָאֹהֶל.

אנו רואים כאן ש:

א. משה הולך לעם לדבר איתם,

המורה ישאל את התלמידים: מדוע, לדעתכם, משה הולך לדבר עם העם?

לאחר תשובות התלמידים (הוא הלך להגיד להם מה שהקב"ה אמר וכו'), המורה יסביר שמשה הלך לפייס אותם ולנסות להסביר להם שהבורא הוא כל יכול, ואולי ישובו מחטאם ויחזרו בתשובה. אפילו שהעם התלוננו עליו ועל הקב"ה, משה אינו מתייאש מהם, כי הם בניו של הקב"ה! וזו תכונה חשובה למנהיג אמיתי (ראו הרחבות בקשר למינוי יהושע בפרשת פנחס).

ב. משה לוקח שבעים זקנים ומעמיד אותם מסביב לאוהל מועד.

כיצד בחר משה את הזקנים? ('והמה בכתובים' - אמנם זה מופיע בפסוק כ"ו, אבל בשביל הרצף הסיפורי, כדאי להקדים זאת לכאן).

שאלה: כמה שבטים יש בעם ישראל? (12)

האם המספר 70 מתחלק בדיוק ל-12? (התשובה: לא) המורה יכול לתת לתלמידים לחפש נוסחה כמה זקנים ניקח מכל שבט.

(כאן המורה יכול להקרין על הלוח את התפלגות הזקנים לפי השבטים, ראו **באמצעי המחשה**.)

לאחר תשובות התלמידים, המורה יחדד את השאלה: אם כך, אין חלוקה שוויונית בין השבטים, ויהיו שבטים שיצטרכו לקחת מהם פחות משישה זקנים. אבל איזה שבט יוותר על זכות כזאת?

המורה יפנה את התלמידים לפירוש רש"י בפסוק כ"ו על כוונת המילים 'והמה בכתובים':

והמה בכתובים. במבוררים שבהם לסנהדרין, ונכתבו כולם נקובים בשמות ועל ידי גורל, לפי שהחשבון עולה לי"ב שבטים ששה לכל שבט ושבט, חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה, אמר משה אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד, מה עשה, נטל ע"ב פתקין וכתב על שבעים זקן ועל שנים חלק, וברר מכל שבט ושבט ששה והיו ע"ב, אמר להם טלו פתקיכם מתוך קלפי, מי שעלה בידו זקן נתקדש, ומי שעלה בידו חלק אמר לו, המקום לא חפץ בך:

המורה יקרא את פסוק כ"ה

יִאכָה וַיֵּרֶד ה' בְּעַנָּן, וַיְדַבֵּר אֵלָיו, וַיֹּאצֵּל מִן-הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו, וַיִּתֵּן עַל-שְׁבָעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים; וַיְהִי, כְּנוֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ, וַיִּתְנַבְּאוּ, וְלֹא יָסְפוּ.

הקב"ה יורד ונותן מרוחו של משה על שבעים הזקנים, והם מתנבאים.

שאלה: האם אחרי שניתנה לנביאים מרוחו של משה, נחסר משהו ממשה? (לא. להזכיר לתלמידים את מה שלמדנו על 'נר לאחד נר למאה'. מובא בהרחבה ביחידה 3 על פרק זה, כולל המחשות.)

'ולא יספו' – ולא המשיכו יותר להתנבא (כנראה עזרו למשה בהמשך בהנהגת העם, ללא נבואה). פירוש נוסף מביא רש"י, והוא: 'לא פסקו' – דהיינו, שהמשיכו להתנבא גם לאחר מכן.

בהמשך למינוי הזקנים, מתרחש דבר נפלא:

יא, כו וישארו שני-אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד ותנח עליהם הרוח, והמה בכתבים, ולא יצאו, האלה; ויתנבאו, במחנה.

"ויישארו שני אנשים" - המורה ישאל את התלמידים: מדוע נשארו שני הזקנים במחנה, ולא באו עם כולם?

לאחר התשובות, יפנה אותם המורה לפירוש רש"י, שהם נשארו במחנה, כי אמרו מתוך ענווה שאינם ראויים לגדולה כזו.

(כדאי להביא בסוף השיעור את הסיפור עם שאול שהיה 'נחבא אל הכלים' ולא בא לפני שמואל (ראו בהרחבות), וכן סיפורים על עוד מנהיגים שלא רצו לעצמם את הגדולה, כגון משה רבנו ודוד המלך.)

כאן נסביר לתלמידים (על פי מה שלמדנו על אופן בחירת הזקנים) את פירוש המילים 'והמה בכתבים' - מאותם שנבחרו בהגרלה.

(אם יש זמן, ניתן לתת לתלמידים להציג את סיפור אלדד ומידד על פי הפירושים הנ"ל - **ראו באמצעי המחשה**)

אחד התלמידים יקרא את הפסוקים הבאים:

יא, כז וירץ הנער, ויגד למשה ויאמר: אלדד ומידד, מתנבאים במחנה.

יא, כח ויען יהושע בן-נון, משרת משה מבחרי--ו-יאמר: אדני משה, כלאם.

אלדד ומידד התנבאו במחנה, הנער רץ ואומר זאת למשה. יהושע משרתו שתמיד היה לצדו, מגיב בחומרה ואומר למשה, לא פחות ולא יותר, להכניס אותם לכלא!

מדוע, לדעתכם, מבקש יהושע להכניס את אלדד ומידד לבית הכלא?

- רמב"ן מפרש: "היה המנהג בישראל שלא יתנבא אדם בעתידות במקום נביא גדול ממנו, אבל הולכים אחריו כתלמידיו... ומשה אמר כי הוא הרב ומחל על כבודו, מתאוה ושמח בכך".
- כדאי להביא גם את פירוש רש"י: 'לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ', ולפי זה, זו מרידה במלכותו של משה, כי הם לא היו צריכים לפרסם זאת.

כל התלמידים יקראו את הפסוק הבא:

יא,כט וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה, הַמְקַנָּא אֶתָּה לִי; וּמִי יִתֵּן כָּל-עַם ה', נְבִיאִים--כִּי-יִתֵּן ה' אֶת-רוּחוֹ, עֲלֵיהֶם.

משה בענותנותו אומר ליהושע: האם אתה צריך לדאוג לכבודי? אני כלל לא מקנא בהם, והלוואי שכל עם ישראל יהיה כמוני (ולא יצטרכו אותי).

- צריך להדגיש לתלמידים את ההבדל בין 'מקנא ב-' ל'מקנא ל-' – היינו, שיהושע קינא למשה ודאג לכבודו.

תארו לעצמכם אדם מוכשר מאוד, למשל לוליין עולמי שהולך על חבל - אם הוא יראה עוד מישהו שהולך על חבל, האם הוא ישמח או שיקנא?

האם מישהו שמיוחד במשהו מסוים, יסכים לוותר עליו בשביל אדם אחר? כאן רואים את מעלתו המיוחדת של משה, שמאציל מרוחו על הזקנים ושאינו מקנא באלדד ומידד. דווקא בגלל זה, הוא יחיד ומיוחד מכל האדם. וזה הרבה יותר מהסוד של קוקה קולה...

רגע... ומה קרה עם הבשר? על כך בשיעור הבא...

הצעות להמחשה:

- **הסוד של קוקה קולה:** כמובא בפתיחה, כדאי להביא בקבוק קוקה קולה לכיתה, לחידוד ולהמחשה.

- **חלוקת שבעים זקנים לשבטים:** (כדאי להקרין על הלוח)

שבט 1	6	5	4	3	2	1
שבט 2	12	11	10	9	8	7
שבט 3	18	17	16	15	14	13
שבט 4	24	23	22	21	20	19
שבט 5	30	29	28	27	26	25
שבט 6	36	35	34	33	32	31

שבת 7	42	41	40	39	38	37
שבת 8	48	47	46	45	44	43
שבת 9	54	53	52	51	50	49
שבת 10	60	59	58	57	56	55
שבת 11	חסר	65	64	63	62	61
שבת 12	חסר	70	69	68	67	66

- **הצגה של אלדד ומידד:** אם יש זמן, כדאי להציג כאן את המעשה, כמתואר בפירושי רש"י ורמב"ן. כדאי להדגיש את הזעזוע של יהושע למשמע הדברים, ואת משה שמרגיע אותו.

יש לציין שאפשר להציג זאת גם בשיעור הראשון של פרק י"ב (מובא במערך השיעור הראשון לפרק י"ב) בקשר לדברי ציפורה למרים, שבאו בהמשך לנבואת אלדד ומידד.

מסרים והפנמה:

1. משה כמנהיג אחראי ומסור, הולך לעם כדי לפייסם ולנסות להחזירם בתשובה, ולא מתייאש מהם פעם אחר פעם.
2. אלדד ומידד נשארים במחנה מתוך ענווה. אפילו שה' בחר בהם, הם לא חשו את עצמם ראויים לגדולה כזאת, כסיפור עם שאול המובא בהרחבה.
3. העין הטובה של משה - הוא לא רוצה להיות הנביא היחיד והמיוחד, אלא מבחינתו הוא 'מפרגן' לכל ישראל שיהיו כמוהו. יש בהקשר לכך פתגם חכם מאוד: 'איזהו גדול? מי שהאנשים שלידו מרגישים גדולים'.

הרחבות :

- תכונות המנהיג:

מינוי יהושע למנהיג - בהמשך ספר במדבר בפרשת 'פנחס', הקב"ה אומר למשה: 'קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו', ומפרש רש"י שם: "קחנו בדברים, אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום... כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד... דע שטרחנין הם, סרבנים הם, על מנת שתקבל עליך."

- ענותנותו של שאול:

כ ויקרב שמואל, את קל-שבטי ישראל; וילכד, שבט בנימין. כא ויקרב את-שבט בנימין, למשפחתו, ותלכד, משפחת המטרי; וילכד שאול בן-קיש, ויבקשהו ולא נמצא. כב וישאלו-עוד, ביהוה, הבא עוד, הלאם איש; {ס} ויאמר יהוה, הנה-הוא נחבא אל-הפלים. כג וירצו ויקחהו משם, ויתיצב בתוך העם; ויגבה, מכל-העם, משכמו, ומעלה. כד ויאמר שמואל אל-קל-העם, הראיתם אשר בחר-בו יהוה, כי אין כמהו, בכל-העם; וירעו כל-העם ויאמרו, יחי המלך.